Základní škola Mileč, okres Plzeň-jih, příspěvková organizace
Mileč 45, 335 01 Nepomuk

Školní program proti šikaně

Program proti šikaně vychází z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany na školách a je součástí Preventivního programu naší školy.

Cílem programu je:

- vytvářet bezpečné, respektující a spolupracující prostředí, které zabraňuje vzniku šikany
- co nejdříve odhalit a účinně řešit šikanování.
- zvyšovat kompetence pedagogických zaměstnanců k rozpoznání počátečního stádia šikany, k účelnému řešení a zamezení jejímu dalšímu trvání.

Ředitelka školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

ODPOVĚDNOST ZA PLNĚNÍ PROGRAMU

Na tvorbě i realizaci programu se podílejí všichni pedagogičtí pracovníci, za realizaci a hodnocení je odpovědná ředitelka školy.

PREVENCE ŠIKANY VE VYUČOVACÍCH HODINÁCH

Třídní učitelé nastaví ve třídě jasná a srozumitelná pravidla, podílejí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Pravidla jsou vystavena ve třídě, jsou s nimi srozuměni i ostatní pedagogové, kteří úzce spolupracují se školní metodičkou prevence. Všichni dodržují školní řád.

Žáci jsou poučeni o tom, co je a co není rizikové chování, na koho se mohou obrátit, mají-li na šikanu podezření (třídní učitel, vedení školy, dohled, školní metodik prevence).

Třídní učitelé průběžně monitorují situaci ve třídě a přizpůsobují aktuální situaci i výchovně vzdělávací programy s danou preventivní tematikou.

SPOLUPRÁCE S RODIČI

Rodiče jsou seznámeni se základními dokumenty na webových stránkách školy a ve škole. Jakékoliv podezření na šikanu svého dítěte hlásí buď třídnímu učiteli, vedení školy či školnímu metodikovi prevence. Kontakty jsou uvedeny na webových stránkách školy. Spolupráce se odvíjí i se zástupci rodičů ve Školské radě. Rodičům jsou umožněny pravidelné schůzky a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků ve škole po předchozí domluvě v době konzultačních hodin. Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy.

Při nápravě šikanování je nutná spolupráce vedení školy, školního metodika prevence a dalších pedagogických pracovníků jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací.

SPOLUPRÁCI S INSTITUCEMI

Škola spolupracuje v případě vážných situací s PPP, SVP, Policií ČR, OSPOD.

Do prevence proti šikaně jsou zapojeni všichni pracovníci školy. Informace si mezi sebou předávají na pedagogických radách, provozních poradách, formou individuálního pohovoru.

Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitelka školy oznámí tuto skutečnosti Policii ČR. Ředitelka školy/ŠMP oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitelka školy zahájí spolupráci s OSPOD bez zbytečného odkladu.

PŘEDÁVÁNÍ INFORMACÍ

- Pravidelně na pedagogických radách
- Průběžně – Pokud pracovník školy zaznamená jakékoliv rizikové vztahy či nevhodné chování mezi žáky, ihned to sdělí TU a ŠMP
- V případě potřeby

CHARAKTERISTIKA ŠIKANOVÁNÍ

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

Podoby šikany:

🕐 **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhružky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhružných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

🕐 **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy

🕐 Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu apod.

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Žáci a jejich zákonní zástupci jsou na začátku školního roku seznámeni se základními dokumenty školy, mezi které patří Preventivní program školy a Školní program proti šikanování. Žáci jsou seznamováni s tematikou ve vyučovacích hodinách, zejména v prvoukce, vlastivědě a přírodovědě. Zákonní zástupci jsou informováni prostřednictvím Školy online, na třídních schůzkách, na webových stránkách školy. Zákonní zástupci i žáci se mohou obrátit na třídního učitele, školního metodika prevence a ředitelku školy buď ústně, písemně, nebo prostřednictvím informačního systému (Škola online).

V případě závažného sdělení bude vždy vyvoláno osobní jednání ve škole, ke kterému je možné přizvat odborníka na danou oblast. Pedagogové školy jsou seznámeni s dokumenty: Preventivní plán školy, Školní program proti šikaně a Krizové plány školy.

POSTUP PŘI ŘEŠENÍ ŠIKANY

Škola má vytvořen Krizový plán při řešení šikany. Tento postup je pro všechny zaměstnance školy závazný. Šetření šikany vždy provádí ŠMP (zároveň ředitelka školy) a užším týmem, který tvoří dále třídní učitelka.

A. Pro vyšetřování počáteční šikany

1. Žák je přistižen při šikaně ve škole/oznámení o podezření (žák, zákonný zástupce)

2. Posouzení ohrožení žáka

a) ohroženo zdraví (volat 155)

b) odvést žáky (oběť i agresora/agresory – každého zvlášť) do „klidové“ místnosti s dohledem.

3. Informování a společná schůzka (třídní učitel, metodik prevence, vedení školy):

a) Odhad závažnosti - Škola určí, zda je možno daný problém vyřešit v rámci školy nebo je nutné požádat o pomoc odborníka (PPP, SVP)**.** V případech pokročilého stadia už tato problematika patří odborníkům.

Pro odhad závažnosti existují 4 kritéria: způsob chování a vypovídání obětí a svědků**,** závažnost a četnost agresivních projevů**;** čas-jak dlouho šikanování trvá**;** počet agresorů a obětí.

Stadia šikanování: V prvním a druhém stadiu může šikanu řešit škola, v pokročilejších stadiích je nutné se obrátit na odborníky.

1. **stadium** – mírné, převážně psychické formy násilí, žák není oblíbený, nebaví se s ním, pomlouvají ho, vymýšlí na jeho účet drobné legrácky. Tato zárodečná forma se vyskytuje téměř ve všech sociálních skupinách.
2. **Stadium** – počátky fyzické agrese. Spolužáci si na neoblíbeném dítěti začnou vybíjet nepříjemné pocity, např. z očekávané písemné práce nebo prostě jen z toho, že je docházka do školy obtěžuje.
3. **Stadium** – vytváří se skupina spolupracujících agresorů, už se nešikanuje nahodile, ale systematicky. Objevuje se falešná solidarita – normou třídy je „nebonzovat“. Projevuje se pokřivená morálka – všichni o šikaně vědí, ale nikdo nic neudělá.
4. **Stadium** – normy agresorů jsou přijaty. I mírní a ukáznění žáci se mohou začít chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka.
5. **Stadium** – násilí jako normu přijímají všichni žáci ve třídě. Dokonce i oběť přijme normy skupiny za své a nepřipadá jí to nenormální. Oběť agresora brání.

b) domluvení dalšího postupu: plán individuálních rozhovorů (s kým chceme mluvit, prostor, dozorující pedagogové, izolování oběti/agresora – zamezit skupinové výpovědi)

4. Rozhovory se žáky: třídní učitel, metodik prevence

a) Oběť + informátor – zjistit, co se dělo, jak dlouho to trvá, četnost, kdo to dělá, komu dalšímu, kde se to stalo, kdo je svědkem, kdo pomohl.

− Jakoukoliv informaci nezpochybňovat, ale prověřit a vše si zaznamenat. Nereagovat obranně, nebagatelizovat. **Chránit zdroj a obsah informací!**

− Důležité je, aby nás oběť vnímala jako oporu a cítila od nás možnou pomoc, trpělivě naslouchat a vcítit se do situace oběti.

− Rozhovor musí být proveden tak, aby o něm ostatní spolužáci nevěděli.

− Důležité je domluvit se s rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte, ubezpečit je, že pomůžeme a naznačit příští kroky

Ochrana oběti:

− Zvýšená pozornost ve školním klimatu třídním učitelem, zvýšený dozor, zorganizovat bezpečné příchody a odchody dítěte ze školy.

− Po dobu šetření je možné se souhlasem vedení školy nechat oběť doma.

− Možno doporučit rodičům odborníka z PPP nebo SVP, či jiné instituce zabývající se touto problematikou.

b) Rozhovor se svědky - získat další informace: kdo, komu, co, kdy, kde, jak často, kdo další to viděl, kdo pomohl

Žáci, kteří s obětí sympatizují, kamarádí s ní nebo ji alespoň neodmítají.

Rozhovor se svědky vést jednotlivě mezi čtyřma očima, aby o nich nevěděli ostatní žáci (souvisí s ochranou oběti). Rozhovory zorganizovat tak, aby o nich druzí nevěděli.

Závažnou chybou vedoucí k ohrožení vyšetřování je společné vyšetřování svědků a agresorů. Za zásadní chybu je považována konfrontace oběti a agresora.

c) rozhovor s agresorem - s ním mluvíme, až když máme všechny informace. Musí dostat možnost vyjádřit se, zjistit příčiny jednání, důsledky jednání, oznámit další postup školy. Dokud nejsou shromážděné důkazy, nemá smysl s agresorem mluvit. Vše zapře a podezření vyvrátí nebo zpochybní. Hlavně však dostane informaci, že někdo žaloval.

Rozhovor má v první řadě agresora okamžitě zastavit a ochránit oběť, ale i jeho před následky jeho činů. Zároveň zdůrazníme, že k jeho snaze napravit situaci, bude přihlédnuto při řešení jeho chování.

5. Rozhovory se zákonnými zástupci – třídní učitel, metodik prevence, vedení školy

a) Oběť – seznámit se závěrem, informovat o dalších opatřeních, nabídnout pomoc/podporu pro žáka

U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních:

Sejít se v jiný den, než jsou výchovné komise.

Sdělit zákonným zástupcům, jak jsme v dané věci postupovali (kroky řešení, závěry, domluva na dalších opatřeních, možnosti další spolupráce).

Časový horizont pro sledování situace (po týdnu, 14 dnech).

b) Agresor – jednání výchovné komise: seznámit se závěrem šetření, návrh kázeňského postihu, nastavení dalších opatření, nabídnout pomoc (PPP, SVP), hledat formy usmíření, omluva. Při odmítnutí řešení/spolupráci informovat OSPOD.

Orientační posloupnost vedení jednání:

Zákonní zástupci jednotlivých žáků (agresorů) jsou pozváni na jednání ve škole (dle komunikace s rodičem telefonicky, potvrdit prostřednictvím informačního systému školy či písemnou formou).

Na jednání jsou zák. zástupci seznámeni s problémem, který byl zjištěn – konkrétní projevy chování jednotlivců zapojených do šikany.

Vyjádření žáka: vlastní vnímání situace, jak vnímá svoji roli v šetřeném případu.

Vyjádření zákonných zástupců – možná navrhovaná řešení ze strany rodičů, možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte (agresora), aby se situace zlepšila, možnost spolupráce se školou.

Vyjádření školy: nápravná opatření (škola – žák- zák. zástupce), termíny, kontrola účinnosti, individuální výchovný plán. Upozornění na další postup, pokud budou tato opatření neúčinná. Včetně možných výchovných či mimořádných opatření.

Provedení zápisu z jednání, který obsahuje závěr, podpisy všech zúčastněných osob a souhlas zákonných zástupců, že byli s celou záležitostí seznámeni a s navrhovanými řešeními souhlasí.

c) Mimořádný třídní aktiv – informovat zákonné zástupce žáků, nastavení dalších opatření

6. Práce se třídou – seznámení s výsledky šetření a kroky, které budou následovat, jaké následky nese viník. Restart třídních pravidel, realizace třídnické hodiny, práce s klimatem třídy, kde hledat pomoc, monitoring…

Uzavření celé záležitosti vedením školy přede všemi žáky ve třídě. Výsledky šetření šikany, včetně výchovných a nápravných opatření je nutné oznámit před celou třídou. Žáci musí vědět, že se ve škole šikana nebude trpět.

Nastavení nových funkčních pravidel pro třídu, třídu neustále sledovat, vyhodnocovat.

TU + ŠMP informují všechny členy pedagogického sboru (obecné informace – shrnutí případu, seznámit je s nastavenými pravidly).

Jednotnost a důslednost pedagogického sboru.

Při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat instituce zabývající se touto problematikou.

B. Řešení šikany v pokročilém stádiu - výbuch skupinového násilí vůči oběti tzv. třídní lynčování, bude škola postupovat takto:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování, kontaktování odborného pracoviště (PPP, SVP apod.)
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení na policii (provede ředitelství školy).
6. Vlastní vyšetřování.

VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ

Škola bude dále pracovat s agresorem (jeho náhled na chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkuje péči PPP, SVP nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů (zajistí ŠMP nebo VP ve spolupráci s třídním učitelem).

Pro potrestání agresorů jsou stanovena následující výchovná opatření:

− napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy
− snížení známky z chování
− převedení do jiné třídy

Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

V mimořádných případech použije škola tato opatření: Ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místě příslušném diagnostickém ústavu.

Ředitelka školy podá návrh OSPOD k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním do diagnostického ústavu.

EVALUACE

Vyhodnocování programu probíhá průběžně na čtvrtletních poradách, celkové hodnocení se provádí 1x ročně na konci školního roku.

Seznámení žáků a jejich zákonných zástupců s Programem proti šikaně probíhá vždy na začátku školního roku adekvátně k věku žáků. Žáci jsou seznámeni v průběhu vyučovacích předmětů, kam je tématika prevence zařazena. Rodiče mají informace na webu školy, mohou je získat na přístupném místě ve škole, během třídních schůzek a konzultací.

ŠMP K. Kohoutová